

Genezingspraktijken binnen en buiten de kerk in Nederland¹

Miranda Klaver

De Youtube-video van de genezing van Simon is meer dan 35.000 keer bekeken.² Tijdens de Opwekkingsconferentie 2014 liep Robbert Dam met een klein gebedsteam over het kampeerterrein met het verlangen om te bidden voor zieken. Ze stapten af op een paar mensen in een voortent en vroegen of er iemand genezing nodig had. 'Meteen wees een vrouw naar haar man [Simon] en we vroegen of we voor hem mochten bidden en dat was goed'.³ Simon vertelde dat hij door een spierziekte al meer dan tien jaar aan zijn rolstoel gekluisterd was. Het team legde hem de handen op en Robbert sprak de woorden: 'Simon ik spreek genezing over je uit. Dat alle ziekte zal wijken in de naam van Jezus'. De beelden tonen hoe Simon ondersteund door het gebedsteam opstaat en enige stappen doet. Even later loopt hij zelfstandig over het terrein. Aan het einde van het filmpje zien we dat het gebedsteam Simon doopt door onderdompeling in een sloot. Een aantal uren later staan Simon en het gebedsteam op het hoofdpodium van Opwekking. '...vandaag zijn wonderen gebeurd op de velden hierbuiten', vertelt Kees Goedhart van de organisatie Opwekking. Simon en het gebedsteam worden geïnterviewd en de videobeelden van de genezing van Simon inclusief de doop worden op de schermen getoond. De zaal reageert met applaus en blijdschap op het wonder.'⁴

Het onderwerp genezing, en vooral de term gebedsgenezing roept veel discussie op, zowel in de kerk als daarbuiten. Anders dan binnen de gewone gemeentepraktijk zijn het vooral de massabijeenkomsten en conferenties waar verhalen over bijzondere wonderen en genezingen worden gehoord, zoals het verhaal van Simon. Tegenwoordig maken gebedsgenezers of 'evangelisten met een genezingsbediening' veelvuldig gebruik van het internet om wonderverhalen wereldkundig te maken. 'Gebedsgenezers', veelal geassocieerd met de pinksterbeweging, zijn niet onomstreden. Geloof en genezing worden vaak met elkaar in verband gebracht en wie niet genezen wordt moet zich afvragen of hij of zij daar zelf een aandeel in heeft. En al ben je genezen, dan is er ook nog de mogelijkheid om je genezing 'kwijt te raken' zoals blijkt uit het verhaal van Simon een paar jaar later. Er is er weinig over van zijn genezing. De voorganger die hem begeleidde suggereert in een interview dat Simon wellicht 'niet in zijn genezing was gaan staan'.⁵

Wordt binnen de pinksterbeweging het bidden om genezing meestal aangeduid met gebedsgenezing, in kerkelijke kringen - waaronder de charismatische vernieuwingsbeweging - wordt deze term bewust vermeden en gebruikt men de 'dienst der genezing'. Een belangrijk verschil is de verwachting waarmee gebeden wordt: staat gebedsgenezing vooral in het teken van het wonder, bij de dienst der genezing is een meer open houding waarin God met vertrouwen gezocht wordt en waarbij de uitkomst van het gebed open gelaten wordt.⁶ Voor beide bewegingen geldt echter wel dat gebed voor genezing vooral bepleit wordt vanuit een bepaalde visie op de Geest en haar gaven.

¹ Bewerking van de lezing gehouden op de conferentie Mijn God Geneest, 10 november 2017.

² <https://www.youtube.com/watch?v=lfm-OhgmenQ>, geraadpleegd 28-03-2018. Het gebedsteam was een zelfstandig initiatief van enkele personen waaronder Robbert Dam, momenteel medewerker van de stichting De Laatste Reformatie <https://delaatstereformatie.nl>, geraadpleegd 28-03-2018.

³ Persoonlijk verslag van Robbert Dam <http://robbertdam.nl/over-robbert/>, geraadpleegd 28-03-2018.

⁴ Het getuigenis op het hoofdpodium van Opwekking is op YouTube geplaatst door Robbert Dam <https://www.youtube.com/watch?v=2dwPzLRi1rc>, geraadpleegd 28-03-2018

⁵ <https://cip.nl/cip+/66908-de-voorganger-van-simon-denkt-dat-hij-niet-in-zn-genezing-is-gaan-staan>, geraadpleegd 28-02-2018.

⁶ Harmen de Vries definieert de dienst der genezing als volgt: 'de dienst der genezing is een tak van kerkelijk werk, die op grond van Jezus' opdracht aan zijn leerlingen 'geneest zieken' (Mattheüs 10:8par) zich bezighoudt met het luisteren naar, spreken met en bidden voor zieke mensen, vanuit de verwachting dat God - op zijn tijd en wijze en in verschillende mogelijke gradaties - in hun situatie genezing kan schenken naar geest, ziel en lichaam; het betreffende gebed kan gepaard gaan met begeleidende handelingen als handoplegging en zalving met olie'. Harmen U. de Vries, *Bid tot de Heer, geef plaats aan de arts. Op zoek naar genezing in zorginstelling en kerk.* (Kampen, Kok 2007), 19.

In dit artikel geef ik een overzicht van verschillende genezingspraktijken die we momenteel in Nederland tegenkomen. Het zijn praktijken die in de breedte van de protestantse traditie tot discussie leiden en waar een gevoelde noodzaak is voor theologische reflectie en bezinning. Het gaat bijvoorbeeld om vragen rond de rituele praktijk van gebedsgenezing: Wat mag je verwachten als je bidt om genezing? En wat voegt dat toe aan de voorbede voor zieken tijdens de liturgie? Zowel binnen als buiten de kerken is een divers aanbod van genezingspraktijken en vooral buiten de gevestigde kerken is het veld van genezingspraktijken complex. Hier komen we netwerkachtige structuren tegen waar nieuwe spelers komen en anderen verdwijnen. Voor meer inzicht in de huidige situatie kijken we naar verschillende plaatsen waar we deze tegenkomen. Dit overzicht biedt echter geen volledig beeld van de huidige situatie.⁷ Een aantal vragen komen aan de orde: waar komen we deze praktijken tegen, wat gebeurt daar, wat is de relatie met de kerk en wat voor opvattingen over ziekte en lijden komen we daar tegen?

Lichaamscultuur en de kerk

Als we spreken over genezing en gebed confronteert het ons met de betekenis van het lichaam, van gezondheid en ziekte. In onze cultuur krijgen gezondheid en vitaliteit veel aandacht. De nadruk op gezond leven, eten en bewegen versterkt de opvatting dat gezondheid maakbaar is en dat ziekte en gebrek voorkomen kunnen worden. Dit culturele klimaat van vitaliteit staat niet alleen op gespannen voet met de realiteit dat ziekte in veel gevallen iets is wat je overkomt, maar ook met het feit dat mensen ouder worden en te maken krijgen met de daarbij horende verouderingsverschijnselen. Vragen rond ziekte en genezing, naar gezondheid en vitaliteit raken de existentie van het mens-zijn en worden in de samenleving voortdurend gethematiseerd: door de media, door de overheid en niet in de laatste plaats door de zorgverzekeraars.

Gezien deze ontwikkelingen is het de vraag hoe de kerk en de theologie reageren en reflecteren op de ons omringende lichaamscultuur en daarmee samenhangende fixatie op gezondheid. Duidelijk is dat er binnen de protestantse traditie een zekere verlegenheid bestaat rond ervaring en lichamelijkeheid. Anders dan de meer sacramentele visie op de werkelijkheid zoals we die vinden in de katholieke en Oosters-orthodoxe kerken, stuiten we hier op een erfenis van de reformatie: de heilsmiddelen zijn met name geconcentreerd in de Schrift en in de prediking.⁸ In de ontwikkeling van het moderne protestantisme is het lichaam naar de achtergrond geraakt door vooral persoonlijk geloof en de juiste leer te thematiseren. Het is daarom niet verwonderlijk dat het bidden voor en met zieken een bescheiden plaats inneemt in de kerk. Op zondag worden de zieken genoemd tijdens de voorbede maar praktijken als handoplegging en ziekenzalving zijn binnen de protestantse traditie eerder uitzondering dan regel. Dat ziekenzalving pas in het jaar 2004 in het *Dienstboek* van de Protestantse kerken in Nederland een plaats heeft gekregen onderstreept de lange terughoudendheid ten aanzien van rituele praktijken rond ziekte en genezing. In de kleinere gereformeerde kerken is ziekenzalving (nog) niet opgenomen in de landelijke kerkorde. Het komt echter wel incidenteel voor. Het is afhankelijk van de predikant en lokale gemeente of hier ruimte voor is.⁹ De huidige discussie en aandacht voor genezing wijst op een herwaardering en herontdekking van de materiële en lichamelijke dimensies van het geloof.

Evangelicalisering en Charismatisering

In de geschiedenis van het protestantisme hebben evangelicale opwekkingsbewegingen, het piëtisme en het methodisme gereageerd op rationele vormen binnen het protestantisme door

⁷ Meer onderzoek zou nodig zijn om het veld van genezingspraktijken in Nederland in kaart te brengen.

⁸ Zie C. van der Kooi, *Tegenwoordigheid van Geest, verkenningen op het gebied van de leer van de Heilige Geest*. (Kampen, Kok 2006), 188.

⁹ Op de websites van de Nederlands Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken vrijgemaakt wordt ziekenzalving niet genoemd. Wel zijn er voorbeelden van predikanten die verslag doen van ziekenzalving in hun gemeente, zoals bijvoorbeeld ds. Jos Douma <http://www.josdouma.nl/genezing/Ziekenzalving,%20mijn%20eerste%20keer.pdf>, geraadpleegd 28-03-2018. Op de website van de Christelijke Gereformeerde Kerken staat een document uit 2007 met de vraag naar bezinning op ziekenzalving. Bij navraag bleek dat hier tot op heden geen vervolg aan is gegeven. Voor zover ik heb kunnen nagaan komt ziekenzalving in de reformatische kerken zoals de Gereformeerde Gemeenten niet voor.

emoties, het lichaam en ervaring een belangrijke plaats toe te kennen. Zo is ziekenzalving vanaf het begin van de pinksterbeweging als genezingspraktijk opgenomen¹⁰ en wordt dit ook in baptistenkerken en veel andere evangelische kerken gepraktiseerd. Het onderstreept dat het geloof het hele leven omvat en God betrokken is bij alle aspecten van het mens-zijn: Hij bekommert zich niet alleen om onze ziel maar ook om ons lichaam.

Het thematiseren van genezing binnen de breedte van de protestantse traditie vandaag de dag is een signaal van de invloed van evangelische en charismatische/pentecostale bewegingen. Door het grensverkeer op het grondvlak van de kerk komen gelovigen in aanraking met genezingspraktijken uit verschillende stromingen en tradities. Zoals het proces van evangelicalisering zichtbaar is in de veranderende liedcultuur zien we vandaag een proces van charismatisering binnen de protestantse kerken door de toenemende aandacht voor onderwerpen als profetie en genezing. De introductie van de Alphacursus heeft de verspreiding van charismatische elementen gestimuleerd door genezing en het werk van de Heilige Geest te thematiseren. Verder spelen conferenties, retraites en cursussen een belangrijke rol in de kennismaking met pentecostale en charismatische praktijken. In haar meer dan veertig jaar bestaan wordt tijdens de jaarlijkse Pinksterconferentie van Opwekking steevast op zondagavond een voorbededienst gehouden voor zieken. Het grote aantal bezoekers uit gevestigde kerken horen hier een boodschap van geloof en verwachting dat Jezus mensen nog steeds geneest zoals in de tijd van de apostelen.

Verder is het internet een belangrijke plaats waar uitwisseling tussen verschillende geloofstradities plaatsvindt waaronder ook verhalen over bijzondere genezingen.¹¹ Pentecostale evangelisten zien het internet als een geweldige mogelijkheid om het evangelie te verkondigen en getuigenissen te verspreiden. Niet alleen genezingsverhalen worden gedeeld maar er wordt ook online voor mensen gebeden. Daarnaast bieden verschillende Amerikaanse 'healing evangelists' online cursussen om te leren te bidden met zieken voor genezing, veelal vanuit de overtuiging dat wonderen en tekenen tot het normale christelijke leven behoren.¹²

Gebedspraktijken: van gebedsgenezers tot ziekenzalving

Evangelisten met een genezingsbediening, meestal aangeduid als gebedsgenezers zijn herkenbaar in bekende personen als Jan Zijlstra. In massale genezingsdiensten wordt gebeden voor en met zieken met de verwachting dat God mensen wil genezen. Gebedsgenezers ontlenen hun gezag aan de overtuiging dat zij een bijzondere gave van genezing hebben ontvangen. Getuigenissen en het verspreiden van genezingsverhalen spelen daarom een belangrijke rol in de erkenning en herkenning van hun gaven door anderen.

Gebedsgenezers hebben bij de opkomst van de pinksterbeweging aan het begin van de 20^e eeuw een belangrijke rol gespeeld. Zo werd de oprichter van de Nederlandse pinksterbeweging, Gerrit Polman, sterk beïnvloed door de Amerikaanse gebedsgenezer John Alexander Dowie. Tegen de achtergrond van een sterke eindtijdverwachting waren genezingswonderen de aankondiging van het aanstaande koninkrijk van God en dienden zij als ondersteuning van de prediking. Genezing werd niet primair gezien als een gave voor alle gelovigen maar als middel in de verkondiging van het evangelie. In de theologie van de pinksterbeweging zijn bekering, levensheiliging en genezing onlosmakelijk met elkaar verbonden als kenmerken van het werk van de Geest. Tevens domineert de opvatting dat de verzoening niet alleen vergeving van zonden maar ook genezing van ziekten omvat.¹³

¹⁰ Cees van der Laan en Paul Van der Laan, *Toen de kracht Gods op mij viel. 100 jaar pinksterbeweging in Nederland 1907-2007*. (Kampen, Kok 2007), 181.

¹¹ Een invloedrijke website in Nederland is het Christelijk Informatie Platform CIP.nl. Behalve voor nieuwsberichten uit de breedte van de christelijke wereld is hier ook ruimte voor discussie.

¹² Een voorbeeld is de 'Christian Healing Certification Program' van Randy Clarks organisatie Global Awakening. Dit programma bestaat uit een online cursus van acht weken die wordt aangeboden voor \$ 350.00, zie <https://healingcertification.com/register>, geraadpleegd 28-03-2018.

¹³ Deze visie op verzoening is vooral gebaseerd op een interpretatie van Jesaja 53:4 en Matteüs 8.

In de periode kort na de Tweede Wereldoorlog kreeg gebedsgenezing nationale aandacht door de komst van buitenlandse gebedsgenezers die massale evangelisatiebijeenkomsten organiseerden. Zo hield Hermann Zaiss genezingsdiensten in verschillende delen van het land en hield de uit Amerika afkomstige Thomas Lee Osborn massale genezingscampagnes op het Malieveld in Den Haag en in Groningen. Dankzij een reportage van de NCRV op televisie kreeg hij landelijke bekendheid. Osborn en ook latere evangelisten als Benny Hinn en Morris Cerullo benadrukten niet alleen de bijbelse belofte van genezing dankzij de verzoening, maar ook de relatie tussen geloof en genezing en de kracht van positief denken. Deze invloedrijke stroming van het zogenoemde 'Health and Wealth Gospel' kreeg via buitenlandse gebedsgenezers op deze manier ook voet aan de grond in Nederland. De overkoepelende boodschap luidt dat God wil dat het gelovigen goed gaat, wat zowel het materiële als de gezondheid omvat. Gelovigen dienen te leven vanuit de opstandingskracht van Jezus. In deze stroming zien we hoe een causale relatie gelegd wordt tussen geloof en genezing, waarbij de zieke zelf verantwoordelijk wordt voor zijn genezing. Het is een theologie van de vitaliteit die als een alternatieve theodicee vragen rond ziekte en lijden weet te verklaren.¹⁴

De genezingsdiensten in de jaren vijftig gaven een grote impuls aan de groei van de pinksterbeweging¹⁵ en aan het ontstaan van de Charismatische Vernieuwingsbeweging in Nederland (CWN) in de jaren zeventig.¹⁶ Hoewel genezing in beide bewegingen een belangrijke plaats heeft, zijn er ook duidelijke verschillen. Binnen de pinksterbeweging hebben genezingspraktijken met name een *verkondigend* en *publiek* karakter en dienen zij voor evangelisatie, en vervullen mensen met een speciale genezingsgave een centrale rol in deze genezingspraktijken. Daarnaast zien we binnen pinksterkerken dat gebed voor zieken door middel van handoplegging en ziekenzalving onderdeel uitmaakt van de pastorale praktijk op basis van Jakobus 5:15 met de verwachting van lichamelijke genezing. In de charismatische vernieuwingsbeweging zijn genezingspraktijken opgenomen in de liturgie en hebben daarmee een plaats *binnen de christelijke gemeenschap*, en zijn deze verbonden met het ambt. Aandacht voor de Geest, haar werkingen en gaven waaronder genezing, heeft de ontwikkeling van charismatische theologie gestimuleerd waaronder uitgebreide bezinning op het thema genezing en de praktijk van de dienst der genezing.¹⁷ Mede door de invloed vanuit de CWN en het Evangelisch Werkverband is de praktijk van ziekenzalving opgenomen in het *Dienstboek* van de Protestantse Kerk in Nederland in 2004.

Genezingspraktijk: het ministry gebed en 'impartation'

In de jaren '90 van de vorige eeuw heeft John Wimber van de Vineyardkerken grote invloed gehad op de ontwikkeling van genezingspraktijken in de evangelicale beweging en pinksterbeweging. Wimber leerde dat de gaven van de Geest geactiveerd moeten worden en dat gelovigen *alle* gaven van de Geest, inclusief de gave van genezing ontvangen. Anders dan gebedsgenezers die zieken naar voren liet komen om hen de handen te leggen, riep Wimber de aanwezige gelovigen op om rond zieken te staan en hun de handen op te leggen. Deze meer democratische opvatting van de beschikbaarheid van de gaven voor alle gelovigen heeft grote invloed gehad op het 'ministrygebed' zoals dat door charismatische vernieuwingsbeweging New Wine¹⁸ en tijdens instructies voor de Alphacursus geleerd wordt. Anders dan de pentecostale verzoeningsleer, baseerde Wimber zich op Baxter die leerde dat genezing niet *in* maar *door* de verzoening tot stand komt.¹⁹ Genezing behield daarmee het

¹⁴ Kate Bowler geeft in haar boek *Blessed, A History of the American Prosperity Gospel* (Oxford New York, Oxford University Press 2013) een uitgebreid overzicht van de geschiedenis van het welvaartsevangelie in Amerika.

¹⁵ Van der Laan en Van der Laan, *Toen de kracht Gods*, 89.

¹⁶ Zie Van der Laan en Van der Laan, *Toen de kracht Gods*, 189-196.

¹⁷ In de geschiedenis van tijdschrift voor charismatische theologie *GEESTkracht* is genezing een terugkerend thema. Dit heeft onder andere geleid tot de verklaring 'Gebed en Genezing: Gezamenlijke verklaring van de Charismatische Werkgemeenschap Nederland en de Nederlandse Lucasorde', *GEESTkracht Bulletin voor Charismatische Theologie* 79 (2017), 56-57.

¹⁸ New Wine (www.newwine.nl) is afkomstig uit de charismatische vernieuwingsbeweging binnen de Anglicaanse kerk en in Nederland geïntroduceerd door de Nederlands Gereformeerde predikant Dick Westerkamp in het jaar 2000, zie Van der Laan en Van der Laan, *Toen de kracht Gods*, 197.

¹⁹ '...healing for sickness comes to us *through* the atonement', Baxter in John Wimber en Kevin Springer, *Power Healing* (London, Hodder and Stoughton 1986), 167.

teken-karakter van het koninkrijk dat aanstaande is. Door deze positie van Wimber is er binnen de Vineyardkerken en de vernieuwingsbeweging New Wine theologisch meer ruimte voor het uitblijven van genezing, en wordt een één op één relatie tussen geloof en genezing vermeden.

Wimber heeft ook aan het begin gestaan van de Toronto Blessing, een grote opwekking in het midden van de jaren negentig in Noord-Amerika, waar ook Randy Clark een centrale rol heeft gespeeld. Clark is in Nederland bekend van de 'There is More' conferenties (2016 en 2017), georganiseerd door het Evangelisch Werkverband.²⁰ In zijn genezingspraktijken staat de 'overdracht van zalving' van de Geest centraal. De kracht en volheid van de Geest, zoals dat ervaren werd tijdens de Toronto Blessing, kan door gebed overgedragen worden om anderen toe te rusten met gaven van de Geest. Deze theologie van overdracht van zalving – of 'impartation' – sluit deels aan bij Wimbers democratische opvatting van de gaven van de Geest. Echter, gezalfde leiders spelen een centrale en bemiddelende rol in het doorgeven van 'het vuur' van de Geest door middel van handoplegging. Clarks theologie van genezing sluit meer aan bij de klassieke pentecostale verzoeningsleer maar is tevens beïnvloed door de Word of Faith-beweging waarin geloof een voorwaarde is voor het ontvangen van genezing.²¹

Huizen van gebed en genezing

Naast genezingspraktijken van gebedsgenezers op conferenties en andere massabijeenkomsten zijn er in Nederland verschillende huizen van gebed en genezing.²² Aan het begin van de eeuwwisseling is het internationale netwerk van de 'Healing Rooms'²³ in Nederland gevestigd door Erald en Mathilde de Ridder uit Den Haag.²⁴ Verspreid over Nederland zijn er momenteel achttien locaties waar voor zieken wordt gebeden in de vorm van een doktersconsult.²⁵ Na intake door middel van een uitgebreide vragenlijst, wordt in teamverband door vrijwilligers met zieken gebeden. De locaties van de Healing Rooms variëren: van een zaal in een kerkgebouw, een gehuurde ruimte in een buurthuis tot een locatie in een reguliere dokterspraktijk. Hoewel de Healing Rooms ontstaan zijn binnen de pinksterbeweging, komen de vrijwilligers uit verschillende kerken. Naast de Healing Rooms zijn er andere huizen van gebed waar gebeden wordt voor genezing en/of bevrijding. Dit varieert van lokale initiatieven zoals het huis van gebed in Nijkerk waar christenen uit verschillende kerken regelmatig samen bidden en waar een gebedsteam voor bevrijding aanwezig is, tot huizen van gebed die onderdeel zijn van landelijke of internationale organisaties. Zo heeft de stichting Vrij Zijn van Wilkin van der Kamp, die zich toelegt op bevrijdingspastoraat, een regionaal netwerk van 'Vrij Zijn-Huizen' waar mensen begeleid kunnen worden.²⁶ De huizen van gebed kennen een grote variëteit in doelstelling en gebedspraktijken: van gebed voor zieken, het aanbieden van bevrijdingspastoraat en

²⁰ Voor een evaluatie van There is More zie *Geestkracht* 79, 2017.

²¹ Voor een uitgebreide theologische evaluatie van Randy Clark zie Roland Westerbeek: 'Hoe blijft het vuur branden? Theologische kanttekeningen bij de Post-Toronto beweging en de There is More-Conferentie van het Evangelisch Werkverband in de Protestantse Kerk', *GEESTkracht* 79, (2017), 10-28.

²² 'Huizen van gebed en genezing' zijn geen nieuw fenomeen. In het door dominee Plug opgerichte interkerkelijke pastorale centrum 'De Hezenberg' (1946), gebaseerd op de werkwijze van de Möttlingerbeweging, en het pastoraal centrum de 'Oase' in Den Haag (1963), opgericht door de predikanten Karel Kraan en Wim van Dam, werd ook voor en met zieken gebeden voor genezing. Van der Laan en Van der Laan, *Toen de kracht Gods*, 189, 192.

²³ De ontstaansgeschiedenis van de 'Healing Rooms' gaat terug tot de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw waar John G. Lake zichzelf adverteerde als 'Dr. John Lake, Miracle Healing Power'. Na zijn dood in 1935 kwam een einde aan de Healing Rooms. Eind jaren negentig heeft Cal Pierce de Healing Rooms opnieuw opgezet en tot een onafhankelijke internationale organisatie uitgebouwd. Zie www.healingrooms.com, geraadpleegd 27-03-2018 en Bowler, *Blessed*, 24.

²⁴ Erald en Mathilde de Ridder zijn het voorgangersechtpaar van de City Life Church in Den Haag (voormalige pinkstergemeente Sion). Zij zijn gecertificeerd door de internationale organisatie Healing Rooms om in Nederland vrijwilligers te trainen alvorens een locatie te openen.

²⁵ Zie <http://ruben-fl.wixsite.com/healingrooms>, geraadpleegd 27-04-2018.

²⁶ Vrij Zijn Huizen is recentelijk veranderd in Vrij Zijn Netwerk waardoor de 'huizen' onafhankelijke stichtingen zijn geworden, zie <https://www.vrijzijn.nl/vrij-zijn-netwerk/wat-is-het-vrij-zijn-netwerk/> geraadpleegd 27-03-2018.

voorbede voor de stad, de kerk en de wereld.²⁷ Deze verschillende huizen van gebed vormen tezamen een kleurrijke lekenbeweging met een interkerkelijke karakter. De doelstelling van de huizen van gebed variëren, van missionaire tot pastorale motieven. Voor gelovige bezoekers kunnen huizen van gebed en genezing een aanvulling of een alternatief zijn voor de pastorale zorg binnen lokale kerken.

Genezing op het marktplein

Een nieuwe ontwikkeling rond gebed en genezingspraktijken is het bidden voor zieken op straat als een vorm van evangelisatie. Sinds 1999 is de uit Amerikaanse beweging 'Prayer Station Ministry' actief in Nederland, eerst in Amsterdam en vandaag de dag in dertig plaatsen.²⁸ Gekleed met rode hesjes met de tekst 'Bidden Helpt' gaan teams in tweetallen de straat en spreken zij mensen aan met de vraag of zij gebed nodig hebben. Vrijmoedig wordt voor genezing en andere noden gebeden. Terwijl de teams op straat zijn blijft een groep bidders achter om voorbede te doen voor de teams. De achterblijvers vormen de 'luchtmacht' terwijl de straatteams als de 'landmacht' worden bestempeld. Deze vorm van gebedsevangelisatie wordt door de betrokkenen gezien als een vorm van geestelijke strijd. Ook hier is sprake van een lekenorganisatie en streeft men naar zoveel mogelijk vrijwilligers uit verschillende kerken.

Een nieuwe beweging die de laatste paar jaar gebedsevangelisatie in Nederland stimuleert is de netwerkorganisatie 'De Laatste Reformatie'²⁹, opgericht door de Deen Torben Søndergaard. Via internet heeft Søndergaard een reeks van twintig Youtube-filmpjes verspreid waarin hij uitlegt waarom de kerk een nieuwe reformatie nodig heeft. Hij verkondigt een radicale en pragmatische boodschap waarin de navolging van Jezus betekent dat gelovigen leven zoals in het boek Handelingen: evangeliseren, zieken genezen, mensen dopen en bidden voor de vervulling met de Heilige Geest. In het postchristelijke Europa is deze vorm van evangelisatie nodig meent Søndergaard, want genezingswonderen demonstreren dat het geloof *waar* is omdat het *werkt*. De Laatste Reformatie organiseert kickstart weekenden waarin gelovigen toegerust worden om de gebedsevangelisatie in de praktijk te brengen. Door middel van een uitgebreide website en een interactieve wereldkaart - ontwikkeld door de Nederlander Robbert Dam - is de verspreiding van deze beweging te volgen.³⁰ De beweging kent een sterk restauratie- en eindtijdmotief. Zij meent dat er opnieuw een reformatie van de kerk nodig is voor de wederkomst van Jezus. De geïnstitutionaliseerde kerken krijgen daarbij weinig waardering. Organisatiestructuren worden geassocieerd met starre regels, met betekenisloze rituelen, traditie en dood geloof. Vergelijkbaar met andere 'ministries' of bedieningen van apostelen en profeten is De Laatste Reformatie niet primair gericht op het stichten van christelijke gemeenschappen maar op het stimuleren van bepaalde praktijken zoals genezing en profetie. De terugkeer naar nieuwtestamentische tijden is gebaseerd op een (selectieve) letterlijke toepassing van bijbelteksten naar deze tijd, wat resulteert in een theologie van onmiddelijkheid met een nadruk op Gods aanwezigheid: God kan en wil altijd ingrijpen door bijzondere tekenen en wonderen in de wereld. Opvallend is dat zowel pinkstergelovigen als bevindelijke gelovigen uit de reformatorische kerken zich aangetrokken voelen tot deze beweging. De gedeelde piëtistische wortels en vergelijkbare omgang met de Bijbel lijken hier van betekenis.

Bij zowel de Prayer Station, de De Laatste Reformatie en andere vergelijkbare missionaire initiatieven domineert het verlangen om God 'aan het werk' te zien. Reflectie op ziekte en onbeantwoorde gebeden komen we hier niet tegen. Met veel toewijding en inzet wordt vanuit een sterk missionaire overtuiging heel concreet invulling gegeven aan wat verstaan wordt als de Bijbelse opdracht voor elke gelovige. De mogelijke consequenties van deze gebedspraktijken worden aan God overgelaten.

²⁷ Zie bijvoorbeeld gebedshuis Amersfoort waar voorbede voor de stad en de wereld sterk verbonden wordt met geestelijke strijd en de eindtijd. <http://gebedshuisamersfoort.nl>, en gebedshuis Den Haag JHOP waar transformatie van de stad en voorbede voor de overheid benadrukt worden (<http://jhopen.nl>), geraadpleegd 27-03-2018.

²⁸ <http://www.prayerstation.nl>, geraadpleegd 28-03-2018.

²⁹ <https://thelastreformation.com>, geraadpleegd 09-11-2017.

³⁰ <https://www.delaststereformatie.nl/netwerk/>, geraadpleegd 27-03-2018.

Tot slot

Deze schets van genezingspraktijken in Nederland biedt een kleurrijk beeld van initiatieven, plaatsen en groepen waar genezing gethematiseerd wordt. De relatie met de kerk is in veel gevallen indirect, en in veel gevallen wordt de zieke individueel benaderd, los van de christelijke gemeenschap. De verwachtingen ten aanzien van het gebed voor zieken zijn groot: vragen rond het lijden en de betekenis van ziekte in de gebrokenheid van het bestaan komen we op de websites van gebedsgenezers, evangelisten en de Healing Rooms niet tegen.

De ontwikkeling van het brede aanbod van genezingspraktijken laat zien dat er veel behoefte is aan plaatsen waar gebeden wordt voor zieken. Het goede nieuws van het evangelie omvat de hele mens, bevestigt onze lichamelijkeheid en Gods betrokkenheid bij het alledaagse leven. Gebed voor zieken en de dienst der genezing dienen daarom serieus genomen te worden. Ziekte, lijden en de dood raken aan existentiële vragen van het leven, en confronteren ieder mens, gelovig en ongelovig, met de realiteit van het kwaad in onze wereld. Hoe wij omgaan met het lijden en welke betekenis we geven aan het kwaad zijn voor moderne mensen complexe vragen. Ook voor christenen. Het besef we vreemdelingen zijn op aarde en dat 'het' hier niet is, staat op gespannen voet met onze cultuur die gekenmerkt wordt door het verlangen naar gezondheid en vitaliteit.³¹ Hier liggen belangrijke vragen om binnen de gevestigde kerken en de theologie te doordenken en te vertalen naar concrete praktijken zoals de dienst der genezing omdat voor en met zieken bidden, handoplegging en ziekenzalving niet alleen pastorale maar ook verkondigende betekenis hebben binnen de gemeente.

'Wilde' gebedspraktijken buiten de gevestigde kerken worden vaak als de onbetaalde rekening van de kerk beschouwd. Die redenering gaat maar ten dele op. Want al zou iedere kerk een goed functionerende dienst der genezing hebben, dan blijft de vraag naar de betekenis van gebed voor zieken in een missionaire context onbeantwoord. Vanuit de geschiedenis van de pinksterbeweging – niet alleen in Nederland maar wereldwijd – zien we dat evangelisatie en genezing sterk met elkaar verbonden zijn.³² Maar gebedspraktijken zijn naar mijn overtuiging niet los verkrijgbaar. Zij dienen ingebed te zijn in gemeenschappen waar men leeft met hoop en verwachting, in het licht van het kruis en de komst van het toekomstige koninkrijk van God.

³¹ Hier zie ik parallellen tussen het verlangen naar gezondheid en het verlangen naar veiligheid waar Beatrice de Graaf over schrijft in haar boek *Heilige strijd, het verlangen naar veiligheid en het einde van het kwaad*. (Utrecht, Boekencentrum 2017). Beide hebben betrekking op de ervaring van onzekerheid, de behoefte aan beheersing en de dreiging van het kwaad.

³² Ook Harmen de Vries stelt dat de dienst der genezing verbonden kan worden aan zowel het missionaire als het leven van de christelijke gemeente. Harmen de Vries, *Bid tot de Heer*, 114.